

Utvalg:	Forskningsutvalget	
FU-sak: 6/19	Dato: 15.02.19	Arkivsaknr.:

Ordningen om adgang til mindre omarbeidinger av ph.d.-avhandlingen

Innledning

Under forskningsutvalgets (FU) behandling av revidert ph.d.-forskrift var utvalget delt i spørsmålet om Universitetet i Bergen bør innføre ordningen med mindre omarbeidinger av avhandlingen. FU bestemte at ordningen burde utredes før den eventuelt ble implementert i ph.d.-forskriften. Universitetet i Bergen er det eneste av de gamle universitetene (UiO, NTNU og UiT) som ikke har innført muligheten for å gjøre mindre omarbeidinger av avhandlingen før innstillingen fra bedømmelseskomiteen foreligger.

Ordningen med mindre omarbeidinger av avhandlingen fungerer slik at kandidaten blir bedt om å gjøre mindre korreksjoner som ikke er av substansiell karakter for at bedømmelseskomiteen skal finne avhandlingen verdig til å forsvares i disputas.

UiO, NTNU og UiT har innført ordningen med mindre omarbeidinger av avhandlingen, og Forskningsadministrativ avdeling har innhentet bakgrunnsmateriale fra disse institusjonene og deres bruk av ordningen.

Formålet med ordningen:

Formålet med å åpne opp for mindre omarbeidinger av avhandlingen er å løfte avhandlingen til et høyere nivå og dermed hindre at avhandlinger som nesten er gode nok, blir underkjent. En underkjenning er belastende og tidkrevende for kandidaten, og det medfører også ekstraarbeid ved at bedømmelseskomiteen må oppnevnes på nytt og vurdere avhandlingen på nytt.

Kriterier for mindre omarbeidinger:

Et vanlig kriterium som er egnet til å skille mellom mindre omarbeidinger og underkjenninger er stipulert arbeidsmengde angitt i tid som bedømmelseskomiteen mener skal til for at avhandlingen skal kunne godkjennes for disputas. Arbeidsmengden kan eksempelvis være stipulert til tre måneder¹, og hvis den stipulerte arbeidsmengden overstiger tre måneder skal avhandlingen underkjennes.

En supplerende eller alternativ måte å vurdere om en avhandling skal sendes til mindre omarbeidinger, er å formulere faglige kriterier som bedømmelseskomiteen skal vurdere avhandlingen i forhold til. Følgende er hentet fra UiO sin ph.d.-forskrift. NTNU og UiT har nesten likelydende omtale i sine ph.d.-forskrifter:

¹ UiO har satt en tidsfrist på 6 måneder, mens NTNU og UiT har en tidsfrist på 3 måneder.

Dersom komiteen finner at dyptgripende endringer vedrørende teori, hypotese, materiale eller metode er nødvendige for at arbeidet skal kunne anbefales til disputas, skal komiteen ikke anbefale mindre omarbeiding, men underkjenne avhandlingen.

Siden fagområdene er forskjellige er det vanskelig å formulere mer spesifikke faglige kriterier som kan anvendes likt for alle kandidatene. Den beste måten å sikre likebehandling mellom kandidatene synes å være at bedømmelseskomiteene vurderer om de nødvendige endringene vil kunne foretas innenfor en gitt tidsfrist.

Erfaringer med ordningen fra UiO, NTNU og UiT:

UiO har ikke gjort noen utredning av konsekvensene av å innføre mindre omarbeidinger. Ph.d.-forskriften gir adgang til mindre omarbeidinger, men ordningen ble ikke implementert samtidig på de ulike fakultetene. UiO har hentet ut tall for hvor ofte ordningen benyttes. Tallene viser at mindre omarbeidinger gjøres av 5-9% av avhandlingene som blir bedømt. Innføringen av mindre omarbeidinger har ikke ført til en reduksjon i antall underkjenninger.

UiT har ikke gjort noen omfattende analyse av konsekvensene av ordningen med mindre omarbeidinger. Tilbakemeldingen fra UiT baserer seg på inntrykket til saksbehandlerne. Ved UiT regner man at om lag 4-10% av avhandlingene blir sendt til mindre omarbeidinger. Bedømmelseskomiteene skal gi en skriftlig tilbakemelding om hva kandidaten skal omarbeide. Inntrykket fra UiT er at ordningen fører til noe færre underkjenninger, men det har likevel hendt at kandidater som har blitt bedt om å utføre mindre omarbeidinger, likevel har fått underkjent arbeidet.

Ved NTNU blir ordningen med mindre omarbeidinger benyttet ved ca. 4% av bedømmingene. NTNU har hatt en liten reduksjon i antallet underkjenninger, men man vet ikke om dette skyldes at avhandlinger sendes til mindre omarbeidinger. Erfaringen fra NTNU er at ordningen brukes i liten grad. En årsak til dette er at komiteene setter en tentativ dato for disputas før de starter bedømmingen, og at de så langt det er mulig ikke ønsker å forsinke denne tidsfristen ved å sende avhandlingen til mindre omarbeidinger.

Sannsynlige konsekvenser av å innføre ordningen ved UiB:

I en vurdering av om ordningen med mindre omarbeidinger bør innføres ved UiB, bør det tas stilling til om ordningen vil føre til lengre gjennomføringstid på doktorgradsstudiet, om ordningen fører til færre underkjenninger, samt om ordningen vil gi negative konsekvenser for kandidatenes rettsikkerhet.

Tidsbruk: Erfaringene fra UiO, NTNU og UiT tilsier at ordningen ikke vil bli mye brukt om den innføres på UiB. Økt tidsbruk mellom innlevering og disputas som følge av mindre omarbeidinger, vil ikke bli omfattende på institusjonsnivå.

Reduksjon i underkjenninger: Selv om det er sannsynlig at noen avhandlinger vil bli sendt til mindre omarbeidinger i stedet for underkjenning, er erfaringene fra UiO, NTNU og UiT at antallet vil være lavt. Ved UiB var antallet underkjenninger de siste tre årene: 16 i 2016, 16 i 2017, og foreløpige tall for 2018 viser 11 underkjenninger. Dette er i utgangspunktet relativt lave tall og effekten av å innføre mindre omarbeidinger antas å være liten på institusjonsnivå.

Økt kvalitet. For den enkelte kandidat som får anledning til mindre omarbeiding, vil resultatet som oftest være hevet kvalitet i det vitenskapelig arbeidet. Ordningen kan dermed få avgjørende

betydning for kandidatens faglig utvikling og karriere, og ha en positiv effekt for den enkelte samtidig som den vitenskapelige kvalitet blir forbedret.

Endret rettspraksis. Ved UiB vil anledning til mindre omarbeiding være en ny ordning, faglig og administrativt, og føre til at en ny rettspraksis må etableres og utvikles med utgangspunkt i regelendringen. Vanligvis bør slike endringer ikke gjøres med mindre de anses som nødvendig og at det er tungtveiende grunner som tilsier endring. I denne sammenheng kan det understrekes at en eventuell anledning til mindre omarbeiding vil være en endring innenfor et snevert område, med klare begrensninger hva gjelder tidsbruk og med klar avgrensning mot underkjenninger slik det er gjort rede for ovenfor. Erfaringene fra andre norske institusjoner tilsier at ordningen i tillegg vil bli sjeldent benyttet. Gjennom den vekt som er lagt på kvalitetssikring av forskerutdanningen, bl.a. gjennom ny forskrift og utvikling av programbeskrivelser, vil ordningen kunne håndteres trygt i forvaltningen av fakultetenes ph.d. programmer.

Konklusjon:

Erfaringer fra UiO, NTNU og UiT viser at ordningen med mindre omarbeidinger av avhandlingen er lite brukt, og at ordningen vil ha liten effekt på å redusere antall underkjenninger på UiB, fordi omfanget av avhandlinger som sendes til mindre omarbeidinger forventes å være lavt. Av samme grunn forventes det ingen særlig endring i tidsbruk fra innlevering til disputas.

Bedømmelseskomiteer benytter ordningen med mindre omarbeidinger av avhandlingen i liten grad, og det er vanskelig å se tydelige positive resultater på tidsbruk og underkjenninger på institusjonsnivå.

Ordningen kan få avgjørende og positiv betydning for kandidatens karriere, forbedre kvaliteten i forskerutdanningen og håndteres trygt i forvaltningen av fakultetenes ph.d. programmer.

Saken legges med dette frem for utvalget til drøfting.